

Nezvanična Sveta Fruška gora u svom nenarušenom prirodnom okruženju krije osamnaest (od pedesetak) preostalih srednjovekovnih manastira. Ovolika koncentracija hramova na relativno malom prostoru, predstavlja svojevrsni raritet i ponos srpkog naroda. Jedan od najstarijih manastira u Fruškoj gorije Manastir Krušedol. Manastirsko zdanje sa crkvom posvećenom Blagovestima presvete Bogorodice, osnovao je Đorđe Branković, potonji monah Maksim i njegova majka Angelina, žena slepog Stefana Brankovića. Njegova izgradnja je dugo trajala, od 1509. do 1546. godine. Svojevremeno je bio sedište obnovljene sremske eparhije, a njen obnovitelj Maksim (Branković) postao je njen prvi episkop.

Za Srbe preko Save i Dunava manastir Krušedol je vekovima bio kulturni, politički i verski centar. Na prvom srpskom Narodno crkvenom saboru u Krušedolu (1708.), doneta je odluka po kojoj srpski vrhovni mitropolit pod austrougarskom vlašću "imaju stanovati u manastiru Krušedolu". Odlukom Narodno crkvenog sabora održanog u Sremskim Karlovcima (1713), mitropolitiska rezidencija premeštena je u Karlovce, i od tog vremena naziva se Karlovačkom mitropolijom.

Manastir je od samog početka uživao ogroman ugled. U vreme najstarijeg turskog popisa (1546) manastirje raspolagao sa znatnim imanjem, nekoliko sela, mnoštvom vinograda i redovnim prihodima od rečnih skela i slovio za najbogatiji fruškogorski manastir. Tokom XVII veka aktivnost krušedolskih kaluđera bila je usmerena ka Rusiji, od koje, su u nekoliko navrata dobijali pomoć. U manastiru je 1670. godine bilo 90 kaluđera i 12 staraca koji su brinuli o zemlji. U vreme Velike seobe, monasi su pobjegli pred Turcima i sa manastirskim dragocenostima se sklonili u Sentandreju. Po povratku su zatekli manastir u relativno dobrom stanju. Kada je 1716. godine Evgenije Savojski potukao Turke u blizini Petrovaradina, Turci su pri povlačenju popalili mnoga mesta, pa i manastir Krušedol. Manastir je dugo obnavljan (1719-1756), a 1726. godine podignut je petospratni zvonik.

Drugo veliko stradanje manastira beleži se za vreme Drugog svetskog rata. Tada je opljačkana manastirska riznica, po bogatstvu i dragocenostima koje su bile pohranjene u njoj, najbogatija medju sremskim manastirskim riznicama

Manastir je tokom vekova uspeo da sačuva stil srpske srednjovekovne umetnosti i arhitekture. Bogatstvo manastira svakako predstavljaju njegove freske. Najstarije datiraju iz 1543-45 godine naslikane rukom nepoznatog majstora.

Smatra se ipak, da je najvredniji njegov ikonostas. Ikonostas na sebi nosi ukupno 35 ikona. Ne zna se ko ga je izrezbario, ali se pretpostavlja da je izrađen 1653. godine a najmlađa ikona datira iz 1828. godine.

Krušedol je bio jedan od glavnih književnih centara u kome su se prepisivale i pisale knjige. Danas u svom posedu ima jedinstvenu biblioteku koja predstavlja najpotpuniju zbirku klasičnih dela pravoslavne srednjovekovne teologije. Manastir Krušedol se s razlogom naziva srpskim

Panteonom. U njemu počivaju posmrtni ostaci mnogih glasovitih Srba. Pored moštiju svetih Brankovića (Angeline, Maksima, Stefana i Jovana), tu su sahranjene Patrijarh Arsenije III Čarnojević, Mirtopolit Isaija Đaković, Patrijarh Arsenije IV Jovanović Šakabenta, vojvoda Stefan Šupljikac, kralj Milan Obrenović i kneginja Ljubica Obrenović.

U manastiru su boravili poznati pesnici Laza Kostić i Đura Jakšić, koji je zbog neuzvrćene ljubavi 1856. godine došao u manastir sa namerom da se zamonaši.

Značaj koji su manastiri imali tokom srednjeg veka za kulturno očuvanje Srbije i okupljanje srpskog naroda duboko je ukorenjeno u svesti ljudi. No, dok su se Sinajska i Atonska gora popele na pijedestal Svetih gora, Fruška gora čeka da se spoje pogodne duhovne i istorijske prilike da im se u tome pridruži. Pet vekova trajanja manastira Krušedol je dobar povod da se o ovoj temi ponovo razgovara.